

XAB04***Poëtum annuae* Gams 1927****Jednoleté trávnický sešlapávaných míst s lipnicí roční**

Tabulka 2, sloupec 8 (str. 57)

Orig. (Gams 1927): *Poëtum annuae*Syn.: *Poëtum annuae* Felföldy 1942Diagnostické druhy: *Matricaria discoidea*, *Plantago major*, *Poa annua*Konstantní druhy: *Lolium perenne*, *Matricaria discoidea*, ***Plantago major***, ***Poa annua***, *Polygonum aviculare* agg. (převážně *P. arenastrum*), *Taraxacum* sect. *Ruderalia*, *Trifolium repens*Dominantní druhy: ***Plantago major***, ***Poa annua***Formální definice: *Poa annua* pokr. > 50 % OR (*Poa annua* pokr. > 25 % AND skup. ***Lolium perenne***)**Struktura a druhové složení.** Fyziognomii porostů určuje drobná jednoletá až krátce vytrvalá tráva

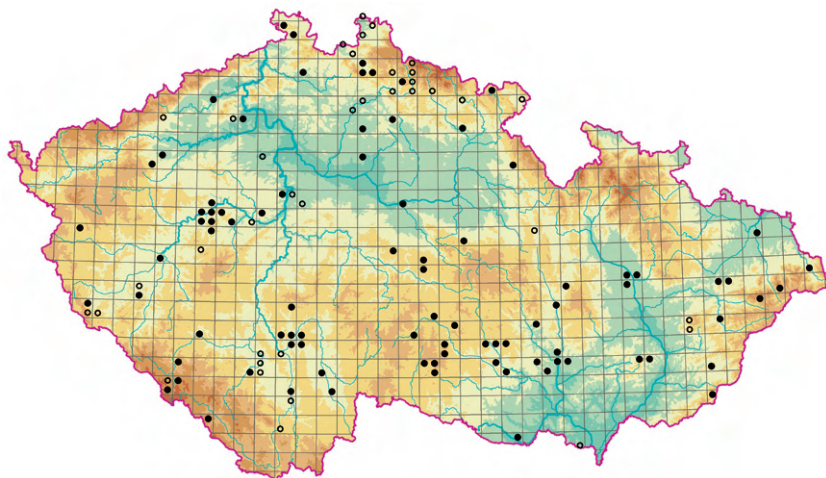
lipnice roční (*Poa annua*). Jde o jednovrstevné společenstvo tvořící nízké trávnický, které bývají často zcela zapojené nebo mírně rozvolněné. Lipnici roční doprovází s větší pokryvností jitrocel větší (*Plantago major*), což je hemikryptofyty s tuhými elastickými pletivý tvořící přízemní růžice a odolný i vůči silnému sešlapu. Hojně se uplatňují jednoleté druhy truskavec obecný (*Polygonum arenastrum*) a heřmánek terčovitý (*Matricaria discoidea*). Díky větší půdní vlhkosti jsou často zastoupeny luční druhy *Lolium perenne*, *Taraxacum* sect. *Ruderalia* a *Trifolium repens*, které však většinou nekvetou. Časté bývají i *Poa humilis* a *P. pratensis* s. l. Zdá se, že tyto druhy bývají s lipnicí roční ve snímčích občas zaměňovány. V porostech se zpravidla nachází kolem 10 druhů cévnatých rostlin na plochách o velikosti 2–10 m². Mechové patro bývá vlivem častého narušování stanoviště vyvinuto jen zřídka; častěji byl zaznamenán běžný mech *Bryum argenteum*.

Stanoviště. *Poëtum annuae* je mezofilní společenstvo osídluje spíše zastíněná stanoviště s čerstvě vlhkými, hlinitými až hlinitopísčitymi půdami, které jsou bohaté na živiny. Hojně se vyskytuje na silněji

Obr. 17. *Poëtum annuae*. Mírně sešlapávaný okraj zastíněné pěšiny s lipnicí roční (*Poa annua*) a jitrocelem větším (*Plantago major*) v údolí Svratky v Brně-Pisárkách. (M. Chytrý 2007.)

Fig. 17. Trampled edge of a shaded path with *Poa annua* and *Plantago major* in the Svratka river valley in Brno-Pisárky, southern Moravia.

Obr. 18. Rozšíření asociace XAB04 *Poëtum annuae*; existující fytoecologické snímky dávají dosti neúplný obraz skutečného rozšíření této asociace.

Fig. 18. Distribution of the association XAB04 *Poëtum annuae*; available relevés provide an incomplete picture of the actual distribution of this association.

narušovaných stanovištích jak v lidských sídlech a jejich blízkém okolí, tak na cestách v lesích nebo na březích rybníků a vodních toků. Nejčastěji osídluje středové pásy cest a jejich okraje, okraje trávníků a silněji sešlapávané plochy hřišť, zahradní pěšiny, paty stinných zdí v městských ulicích apod. Na venkově se společenstvo často objevuje také na silně disturbovaných a eutrofizovaných plochách ovlivňovaných drůbeží, kde tvoří i značně rozsáhlé kobercovité porosty. Podobně ve městech bývá vázáno na plochy s častým venčením psů.

Dynamika a management. Porosty se udržují vlivem silného sešlapu a opakovaného narušování stanoviště. *Poa annua* patří mezi pionýrské, kompetičně slabé druhy, které úspěšně osídlují otevřené plochy bez konkurence dalších druhů. Díky velké reprodukční schopnosti této jednoleté trávy a dobré přístupnosti živin v půdě jsou porosty schopny se rychle obnovovat i po silných disturbancích, a to i několikrát během vegetačního období. Na sušších místech v létě zanikají, na vlhčích trvají celoročně. Při omezení mechanického narušování se může společenstvo vyvíjet v zapojené porosty vytrvalých trav svazu *Cynosurion cristati*, případně i *Arrhenatherion elatioris*. Lipnice roční je také typickým druhem vegetace lesních cest asociace *Prunello vulgaris-Ranunculeto repens* Winterhoff 1963 (Hájková et al. in Chytrý 2007:

165–280), kde se s větší pokrývností vyskytuje na silněji eutrofizovaných a sjižděných plochách. Je také hojně zastoupena v plevelové vegetaci třídy *Stellarietea mediae*.

Rozšíření. Společenstvo je rozšířeno v celé temperátní Evropě. V sousedních zemích je běžně udáváno z Německa (Oberdorfer in Oberdorfer 1993b: 300–315, Pott 1995, Klotz in Schubert et al. 2001: 372–376, Dengler & Wollert in Berg et al. 2004: 257–263), Rakouska (Mucina in Mucina et al. 1993: 82–89), Slovenska (Jarolímek et al. 1997) a Polska (Matuszkiewicz 2007). *Poëtum annuae* je uváděno také z Maďarska (Borhidi 2003), Rumunska (Sanda et al. 1999), Ukrajiny (Solomaha et al. 1992, Korotkov et al. 1991) a Běloruska (Mirkin & Sujundukov 2008). Je velmi hojná v celé České republice, s optimem rozvoje v humidnějších oblastech pahorkatin a podhůří. V horách je pravděpodobně častější, není ale dostatečně doloženo fytoecologickými snímky. Z největší nadmořské výšky je udáváno z 1150 m pod Kněhyní v Moravskoslezských Beskydech (Chlapek 1998). Hojněji bylo zaznamenáno v severních Čechách (Jehlík 1986, Višňák 1992), na Křivoklátsku (Dostál et al. in Kolbek et al. 2001: 164–278), Tábořsku (Douda 2003), Českomoravské vrchovině (Láníková, nepubl.), v Brně a okolí (Láníková, nepubl.) a v Olomouci (Tlusták 1990).

Variabilita. Existují různé přechody k jiným typům antropogenní vegetace. Na silněji zastíněných a vlhkých místech do porostů pronikají druhy vlhkých půd, např. *Persicaria maculosa*, *Ranunculus repens*, *Rumex crispus* a *R. obtusifolius*. Porosty s dominantní *Poa annua* se často vytvářejí i na okrajích polí, kde tento druh doprovázejí jednoleté polní plevy. Do společenstva často vstupuje i invazní *Matricaria discoidea*, porosty s její dominancí se však řadí do odlišné asociace *Lolio perennis*-*Matricarietum discoideae*.

Hospodářský význam a ohrožení. Společenstvo nemá zvláštní hospodářský význam ani není ohroženo. Lipnice roční se často vysévá v travních směsích. Na vesnicích slouží travnaté plochy s lipnicí roční jako drůbeží pastviny.

■ **Summary.** This is a widespread community dominated by the annual to short-lived perennial grass *Poa annua*, and accompanied by the perennial rosette plant *Plantago major*. It usually occurs in partially shaded habitats on nutrient-rich soils with intermediate moisture availability. It is common in human settlements and their surroundings but also occurs on forest roads, paths and fishpond shores. It is widely distributed throughout the country, being most frequent in humid colline and submontane areas.

Tabulka 2. Synoptická tabulka asociací vegetace sešlapávaných stanovišť (třída *Polygono arenastri-Poëtea annuae*). U všech synoptických tabulek čísla znamenají procentickou frekvenci výskytu (konstanci), diagnostické druhy jsou vyznačeny zeleně a vysoce diagnostické druhy sytě zeleně. Diagnostické druhy pro jednotlivé asociace jsou řazeny podle klesající fidelity. Z tabulek jsou vypuštěny druhy, které nedosahují frekvence výskytu alespoň 10 % ve všech snímcích tabulky nebo alespoň 20 % v nejméně jedné asociaci tabulky.

Table 2. Synoptic table of the associations of vegetation of trampled habitats. In all synoptic tables, numbers represent percentage occurrence frequency (constancy), green shading indicates diagnostic species and dark green shading denotes highly diagnostic species. Diagnostic species of individual associations are ranked by their decreasing fidelity. The tables do not include species that do not reach a frequency of at least 10% in all relevés of a table or at least 20% in one or more associations of the table. Header of each table includes Column no. (Sloupec číslo), No. of relevés (Počet snímků) and No. of relevés with records of moss layer (Počet snímků s údaji o mechovém patře).

- 1 – XAA01. *Polygonetum arenastri*
 2 – XAA02. *Sclerochloa durae*-*Polygonetum arenastri*
 3 – XAA03. *Poo annuae*-*Coronopodetum squamati*
 4 – XAA04. *Eragrostio minoris*-*Polygonetum arenastri*
 5 – XAB01. *Sagino procumbentis*-*Bryetum argentei*
 6 – XAB02. *Herniarietum glabrae*
 7 – XAB03. *Rumici acetosellae*-*Spergularietum rubrae*
 8 – XAB04. *Poëtum annuae*
 9 – XAB05. *Lolio perennis*-*Matricarietum discoideae*

Sloupec číslo	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Počet snímků	149	45	23	29	36	41	22	165	34
Počet snímků s údaji o mechovém patře	36	11	4	9	18	38	13	60	8

Bylinné patro

Sclerochloa durae-*Polygonetum arenastri*

<i>Sclerochloa dura</i>	2	100	.	.	.	.	.	1	3
-------------------------	---	-----	---	---	---	---	---	---	---

Poo annuae-*Coronopodetum squamati*

<i>Coronopus squamatus</i>	3	2	100	.	.	.	.	3	.
<i>Chenopodium glaucum</i>	.	.	52	3	.	.	.	1	9
<i>Puccinellia distans</i>	3	4	30	7	.	.	18	4	6

Eragrostio minoris-*Polygonetum arenastri*

<i>Eragrostis minor</i>	1	.	.	100	6	5	5	.	3
<i>Digitaria sanguinalis</i>	1	.	.	24	.	5	9	.	.
<i>Conyza canadensis</i>	12	.	4	62	14	41	18	7	21
<i>Setaria viridis</i>	3	.	.	28	.	2	.	.	.

Sagino procumbentis-*Bryetum argentei*

<i>Sagina procumbens</i>	1	.	.	7	100	20	14	5	3
--------------------------	---	---	---	---	-----	----	----	---	---

Herniarietum glabrae

<i>Herniaria glabra</i>	1	4	.	7	11	100	14	1	3
<i>Potentilla argentea</i>	1	2	.	3	3	51	9	3	.

Lolio perennis-*Matricarietum discoideae*

<i>Capsella bursa-pastoris</i>	23	58	22	24	22	34	14	34	76
--------------------------------	----	----	----	----	----	----	----	----	----

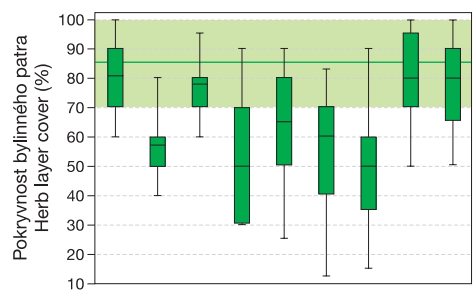
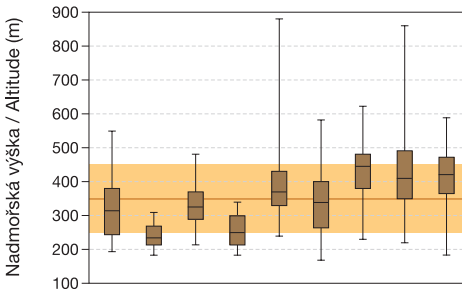
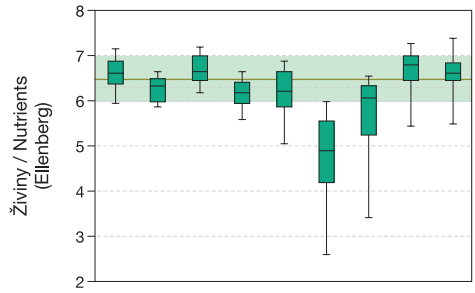
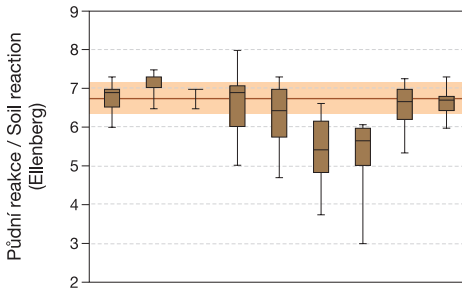
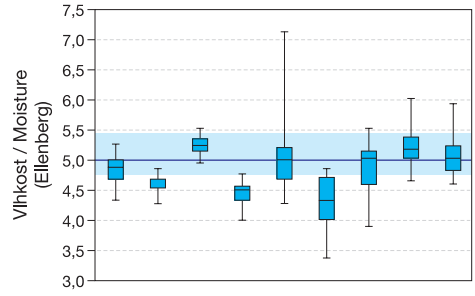
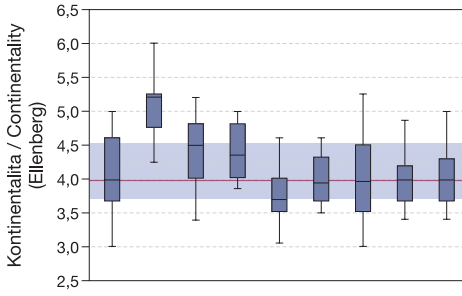
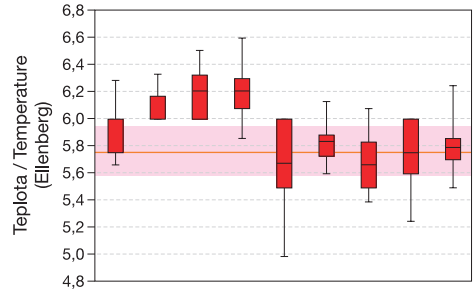
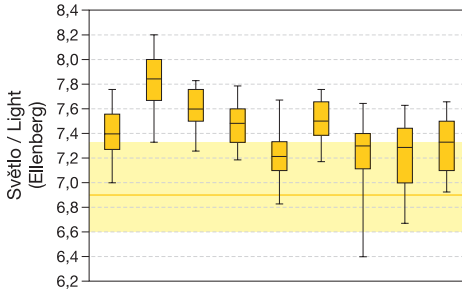
Tabulka 2 (pokračování ze strany 57)

Sloupec číslo	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Diagnostické druhy pro dvě a více asociací									
<i>Polygonum aviculare</i> agg.	100	100	96	100	56	49	55	56	88
<i>Lolium perenne</i>	70	96	43	38	14	34	32	59	74
<i>Matricaria discoidea</i>	44	73	26	38	44	32	41	57	100
<i>Lepidium ruderales</i>	18	56	.	28	19	5	5	3	18
<i>Plantago major</i>	76	18	70	79	69	59	23	87	94
<i>Poa annua</i>	66	36	52	72	78	59	55	100	97
<i>Spergularia rubra</i>	.	.	.	.	17	32	100	4	3
Ostatní druhy s vyšší frekvencí									
<i>Taraxacum</i> sect. <i>Ruderalia</i>	45	29	26	66	56	39	41	71	44
<i>Trifolium repens</i>	23	7	4	28	36	54	27	44	29
<i>Tripleurospermum inodorum</i>	28	18	17	24	19	17	18	21	44
<i>Artemisia vulgaris</i>	23	2	4	28	8	20	27	19	18
<i>Achillea millefolium</i> agg.	21	4	4	24	19	39	18	13	18
<i>Chenopodium album</i> agg.	21	2	4	34	6	15	32	10	41
<i>Plantago lanceolata</i>	17	7	.	14	8	34	14	11	24
<i>Elytrigia repens</i>	12	7	.	.	.	5	18	15	21
<i>Poa pratensis</i> s. l.	5	13	.	14	3	22	5	13	15
<i>Sisymbrium officinale</i>	11	.	4	10	3	2	9	10	24
<i>Medicago lupulina</i>	9	.	.	14	31	34	5	4	.
<i>Sonchus oleraceus</i>	7	.	.	38	11	7	14	9	9
<i>Potentilla anserina</i>	4	2	4	7	.	.	.	20	18
<i>Agrostis capillaris</i>	3	.	.	.	19	32	14	7	3
<i>Poa compressa</i>	3	.	.	14	8	20	9	7	.
<i>Bromus hordeaceus</i>	3	11	.	.	3	10	.	4	21
<i>Arenaria serpyllifolia</i> agg.	2	4	.	.	6	29	.	2	.
<i>Thlaspi arvense</i>	2	2	.	.	.	.	.	4	24
Mechové patro									
<i>Sagino procumbentis-Bryetum argentei</i>									
<i>Ceratodon purpureus</i>	.	9	.	.	67	26	38	5	.
<i>Rumici acetosellae-Spergularietum rubrae</i>									
<i>Bryum caespiticium</i> s. l.	3	.	.	.	.	3	23	2	.
Diagnostické druhy pro dvě a více asociací									
<i>Bryum argenteum</i>	3	18	.	33	83	29	62	13	.

Obr. 10. Srovnání asociací vegetace sešlapávaných stanovišť pomocí Ellenbergových indikačních hodnot, nadmořských výšek a pokryvnosti bylinného patra. Obdélníky vyznačují interkvartilové rozpětí (rozsah mezi jejich horním a dolním okrajem obsahuje 25–75 % hodnot), vodorovná úsečka uvnitř obdélníků medián a svislé úsečky pod a nad obdélníky kvantily 5 a 95 % (rozpětí úseček obsahuje 90 % zaznamenaných hodnot). Vodorovná čára na pozadí grafů znázorňuje medián a barevný pás kolem ní interkvartilové rozpětí (25–75 % hodnot) dané proměnné pro všechny asociace ruderální a plevelové vegetace České republiky.

Fig. 10. A comparison of associations of vegetation of trampled habitats by means of Ellenberg indicator values, altitude and herb layer cover. Boxes represent interquartile range (25–75% of observed values), horizontal line inside the boxes is the median and whiskers represent 5–95% of observed values for each association. Horizontal line in the background of the plots and the colour envelope around it represent the median and the range of 25–75% of values of all the ruderal and weed associations of the Czech Republic.

XAA01 *Polygonetum arenastri*
XAA02 *Sclerochloa-Polygonetum*
XAA03 *Poa-Coronopodetum squamati*
XAA04 *Eragrostio-Polygonetum*
XAB01 *Sagino-Bryetum*
XAB02 *Herniarietum glabrae*
XAB03 *Rumici-Spergularietum*
XAB04 *Poëtum annuae*
XAB05 *Lolio-Matricarietum*